

Tatiana-Lăcrămioara ȘOLDĂNESCU*

Jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului martie – mai 2022

Retrospectiva lunii martie 2022

În luna martie 2022, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a pronunțat un număr de 100 de hotărâri. Într-un număr de 99 de hotărâri, Curtea a constatat cel puțin o încălcare a drepturilor garantate de Convenție. Cele mai multe încălcări au fost ale art. 6 din Convenție, ce garantează dreptul la un proces echitabil (23 de încălcări). Statul cu privire la care au fost constatate cele mai multe încălcări este Rusia.

Din totalul de 100 de hotărâri pronunțate, un număr de șapte hotărâri sunt împotriva României. În fiecare dintre aceste hotărâri, Curtea a constatat cel puțin o încălcare de către România a drepturilor garantate de Convenție. Cele mai multe încălcări sunt ale art. 3 din Convenție, prin care sunt interzise tortura, tratamentele inumane și tratamentele degradante. În luna martie 2022, România a fost pe locul al patrulea în topul celor mai multe hotărâri în care Curtea a constatat încălcări ale drepturilor garantate de Convenție.

Protecția proprietății – art. 1 din Primul Protocol adițional la Convenția Europeană a Drepturilor Omului

Hotărârea Curții din 15 martie 2022, *Lidiya Nikitina împotriva Rusiei*, cererea nr. 8051/20

Aspecte analizate de către Curte:

- Protecția proprietății
- Restituirea către stat a unui apartament fără a compensa cumpărătorul de bunăcredință
- Culpă autorităților federale și municipale

Situația de fapt

În luna martie 2017, doamna Nikitina a cumpărat un apartament de la L. și a înregistrat titlul său de proprietate. Câteva luni mai târziu, ea a semnat un acord pentru revânzarea apartamentului. Autoritatea responsabilă pentru înregistrarea vânzării a informat

* *Doctorand, Facultatea de Drept, Universitatea din București.*
Email: tatiana.soldanescu@drept.unibuc.ro .
Manuscris primit la 20 iunie 2022.

reclamanta și pe cumpărător că înregistrarea a fost refuzată pe motiv că L. decedase în octombrie 2016 fără a lăsa moștenitori.

Autoritățile orașului Sankt Petersburg au introdus o acțiune împotriva doamnei Nikitina și a cumpărătorului pentru recuperarea apartamentului ca proprietate nerevendicată. Instanțele naționale au admis acțiunea autorităților și au dispus anularea titlului de proprietate a reclamantei fără a-i acorda acesteia despăgubiri.

Motivarea și soluția Curții

Curtea a constatat încălcarea art. 1 din Primul Protocol adițional la Convenție. Pentru a pronunța această soluție, Curtea a reținut următoarele:

Curtea a reținut că vânzarea apartamentului către reclamantă a rezultat dintr-o coordonare inadecvată și întârziată între diferitele autorități locale și federale. Deși decesul lui L. fusese cunoscut autorităților până în decembrie 2016 cel târziu, autoritatea de înregistrare a titlului de proprietate nu a aflat despre aceasta până în iunie 2017, iar autoritățile orașului nu au acționat până în luna octombrie a aceluși an.

Curtea a remarcat și că prezenta cauză a implicat, probabil, infracțiuni de înșelăciune, fals și uz de fals.

Curtea a hotărât anterior că autoritatea de înregistrare sau alte autorități ar putea să nu detecteze falsificarea documentelor. Cu toate acestea, în speță, Curtea a reținut că autoritățile nu au întreprins nicio măsură sau inițiativă pentru a identifica persoanele responsabile pentru această situație. Prin urmare, a considerat că autoritățile nu au acționat în timp util și cu diligența necesară.

În opinia Curții, având în vedere existența autorităților responsabile cu chestiunile legate de proprietățile rezidențiale și de titlurile de proprietate a acestora, nu era de competența cumpărătorului să-și asume necondiționat riscul ca bunul să fie restituit. Prin urmare, reclamantul s-ar putea baza în mod legitim și rezonabil pe verificările efectuate de autoritățile competente. Nu s-a susținut în niciun moment al procedurii interne că reclamanta ar fi acționat cu rea-credință sau că ar fi fost neglijentă la cumpărarea apartamentului.

În concluzie, Curtea a reținut că reclamanta a trebuit să suporte consecințele unor acte care erau exclusiv imputabile terților și autorităților federale și municipale, fără a fi despăgubită. Astfel, nu a fost atins justul echilibru între exigențele de interes general și necesitatea de a proteja drepturile de proprietate ale reclamantei.

Prin urmare, a avut loc o încălcare a articolului 1 din Protocolul nr. 1 la Convenție.

Satisfacție echitabilă

Curtea a stabilit că Rusia trebuie să plătească reclamantei suma de 5000 euro cu titlu de daune morale.

Retrospectiva lunii aprilie 2022

În luna ianuarie 2022, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a pronunțat un număr de 42 de hotărâri. În toate hotărârile pronunțate, Curtea a constatat cel puțin o încălcare a drepturilor garantate de Convenție. Din cele 50 de încălcări, cele mai multe au reprezentat încălcări ale art. 6 din Convenție, ce garantează dreptul la un proces echitabil (14 încălcări). Statul cu privire la care au fost constatate cele mai multe încălcări este Rusia.

Din totalul de 42 de hotărâri pronunțate, un număr de două hotărâri sunt împotriva României. Curtea a constatat un număr de două încălcări de către România ale drepturilor garantate de Convenție (protecția proprietății și dreptul la un proces echitabil).

Protecția proprietății – art. 1 din Primul Protocol adițional la Convenția Europeană a Drepturilor Omului

Hotărârea Curții din 26 aprilie 2022, *Vod Baur Impex SRL împotriva României*, cererea nr. 17060/15

Aspecte analizate de către Curte:

- Protecția proprietății
- Obligații pozitive
- Refuzul acordării de despăgubiri după anularea parțială a contractului de vânzare a proprietății cu autoritatea de stat, care nu deținea proprietatea
- Optica excesiv de rigidă a instanțelor naționale în respingerea pretențiilor companiei reclamante și refuzul de a realiza un just echilibru între interesele concurente

Situația de fapt

În anul 2006, societatea reclamantă a cumpărat de la Municipiul București spații comerciale care cuprindeau parterul și subsolul unei clădiri cu mai multe etaje. În urma procesului civil adus de asociația de proprietari reprezentând proprietarii apartamentelor din imobil, instanțele au anulat contractul de vânzare cu privire la subsol, constatând că acesta a aparținut întotdeauna asociației de proprietari, și nu Municipiului București.

În consecință, societatea reclamantă a introdus o acțiune în evicțiune împotriva autorității de stat și a solicitat să fie despăgubită pentru pierderea proprietății, invocând responsabilitatea vânzătorului pentru evicțiune.

Prezenta cerere se referă la refuzul Înaltei Curți de Casație și Justiție, la 4 martie 2015, de a admite cererile depuse de compania reclamantă; instanța a considerat că urmare a anulării contractului de vânzare, acesta este considerat că nu a fost încheiat niciodată, astfel că societatea reclamantă era îndreptățită să beneficieze de restituirea prețului și despăgubiri, dar nu în temeiul răspunderii pentru evicțiune, ci în temeiul principiului *restitutio in integrum*.

Motivarea și soluția Curții

Admisibilitatea cererii

Guvernul a susținut că societatea reclamantă nu avea un bun, întrucât dreptul său de proprietate a fost anulat și că nu are nicio așteptare legitimă să i se admită cererile sale de despăgubire, considerând că și-a întemeiat pretențiile pe dispoziții legale greșite, întrucât în loc să introducă o acțiunea în rambursarea sumelor plătite în temeiul principiului *restitutio in integrum*, aceasta și-a întemeiat în mod eronat pretențiile pe răspunderea în evicțiune.

Curtea a considerat că societatea ar putea fi considerată ca având o așteptare legitimă privind soluționarea cererii sale în conformitate cu legile aplicabile și obținerea rambursării sumei în litigiu (a se vedea *Pressos Compania Naviera S.A. și alții împotriva Belgiei*, 20 noiembrie 1995, § 31, Seria A nr. 332, și *S.A. Dangeville împotriva Franței*, nr. 36677/97, § 48, CEDO 2002-III). În consecință, societatea reclamantă avea un interes pecuniar care era recunoscut de dreptul intern și supus protecției în temeiul articolului 1 al Protocolului nr. 1.

Astfel, Curtea a decis că deși existența unei astfel de pretenții nu scutește societatea reclamantă de a urmări această cerere cu diligență, invocându-se pe dispozițiile legale adecvate, capabile să ofere o despăgubire adecvată, totuși, această problemă, se referă la fondul cauzei și va fi examinată în această etapă (a se vedea, *mutatis mutandis*, *Plechanow împotriva Poloniei*, nr. 22279/04, § 86, 7 iulie 2009).

Fondul cauzei

Curtea a constatat că pretențiile societății reclamante au fost respinse deoarece, în opinia instanței de apel și a Înaltei Curți, aceasta s-a bazat pe dispoziții legale greșite când și-a pretins drepturile. Mai precis, deși niciuna dintre instanțele naționale nu a negat dreptul companiei reclamante de a obține despăgubiri ca urmare a anulării parțiale a contractului de vânzare-cumpărare, cererile sale de despăgubire au fost respinse în faza de apel și în recurs, deoarece instanțele au interpretat prevederile privind răspunderea vânzătorului pentru evicțiune într-un mod care a exclus aplicarea acestora de la început. Curtea reține însă că dreptul intern nu a susținut în mod expres această interpretare, în măsura în care răspunderea pentru evicțiune a fost stabilită în favoarea unui cumpărător care a fost împiedicat să se bucure în mod pașnic de bunul cumpărat, nefiind în lege nicio precizare cu privire la modul în care aceasta ar putea apărea în practică.

Astfel, Curtea a reținut că instanțele naționale au lipsit societatea reclamantă de orice posibilitate de a obține o despăgubire adecvată, întrucât au considerat că cererile de despăgubire ale societății reclamante nu au fost întemeiate pe dispozițiile legale corespunzătoare, în timp ce orice alte căi de atac erau deja inefficiente întrucât erau prescrise.

De asemenea, Curtea a reținut că instanțele naționale nu au încercat să pună în balanță interesele concurente, întrucât pretențiile au fost respinse într-un mod simplu, cu motivul

că acestea se bazau pe un temei juridic incorect. Prin urmare, Curtea a procedat ea însăși la analiza dacă soluția a fost disproporționată.

Astfel, Curtea a făcut trimitere la argumentul Guvernului potrivit căruia măsura atacată a avut ca scop protejarea interesului general, inclusiv al celorlalți proprietari. Având în vedere, totuși, împrejurările particulare ale prezentei cauze, Curtea nu a văzut în ce mod acordarea unei despăgubiri către societatea reclamantă ca urmare a anulării parțiale a titlului său de proprietate ar fi încălcat drepturile celorlalți proprietari, observând că drepturile lor au fost deja recunoscute de către instanțe în cadrul procedurii de anulare, iar această problemă nu a fost contestată de societatea reclamantă.

În plus, Curtea a reiterat că riscul unei eventuale greșeli a unei autorități de stat – precum, în speță, vânzarea către societatea reclamantă a unui imobil pe care aceasta nu îl deținea – trebuie să fie suportat de stat și că astfel de erori nu trebuie remediate pe cheltuiala persoanei în cauză (a se vedea, *mutatis mutandis*, *Dzirnīs împotriva Letoniei*, nr. 25082/05, § 80, 26 ianuarie 2017 și cauzele citate în aceasta).

În concluzie, Curtea a reținut că, fără a aduce atingere marjei de apreciere acordate unui stat în alegerea celui mai potrivit răspuns în astfel de cazuri, având în vedere toate elementele de mai sus, maniera rigidă a instanțelor interne de a judeca pretențiile reclamantei au lipsit-o de orice posibilitate de a obține despăgubiri pentru prejudiciul suferit. Această soluție a reflectat deficiențe grave în soluționarea litigiului și, în orice caz, a fost disproporționată și nu a reușit să găsească un echilibru just între interesul public și drepturile societății reclamante.

Opinia separată

În opinia separată a judecătorilor Eicke și Schukking, aceștia au arătat că nu sunt de acord cu soluția majorității întrucât societatea reclamantă nu a explicat de ce nu a parcurs procedura în baza principiului *restitutio in integrum*, nici de ce a așteptat mai mult de trei ani de la hotărârea Înaltei Curți de Casație și Justiție pentru a introduce o astfel de procedură, deși acest remediu fusese identificat în decizia instanței de apel (Curtea de Apel București). În plus, autorii opiniei separate au arătat că societatea reclamantă, deși a fost reprezentată de un avocat, nu a prezentat niciodată, în vreuna dintre procedurile desfășurate în fața instanțelor naționale, că respingerea cererii sale de acordare de despăgubiri ar fi echivalat cu încălcarea art. 1 din Protocolul nr. 1.

Astfel, autorii opiniei separate au considerat că cererea societății reclamante ar fi trebuit respinsă întrucât aceasta nu a reușit să demonstreze că a epuizat remediile interne, așa cum prevede art. 35 par. 1 din Convenție, sau că, în orice caz, instanțele naționale ar fi respins în mod neîntemeiat cererea sa și că astfel ar fi condus la o încălcare a art. 1 din Protocolul nr. 1.

Retrospectiva lunii mai 2022

În luna mai 2022, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a pronunțat un număr de 68 de hotărâri. În 67 de hotărâri, Curtea a constatat cel puțin o încălcare a drepturilor garantate de Convenție. Cele mai multe încălcări sunt ale art. 6 din Convenție ce garantează dreptul la un proces echitabil (17 încălcări). Statul cu privire la care au fost constatate cele mai multe încălcări este Rusia.

Din totalul de 68 de hotărâri pronunțate, un număr de opt hotărâri sunt împotriva României. În toate aceste hotărâri, Curtea a constatat cel puțin o încălcare de către România a drepturilor garantate de Convenție. Cele mai multe încălcări sunt ale art. 3 din Convenție, prin care sunt interzise tortura, tratamentele inumane și tratamentele degradante.

Libertatea de exprimare - art. 10 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului

Hotărârea Curții din 24 mai 2022, Pretorian împotriva României, cererea nr. 45014/16

Aspecte analizate de către Curte:

- Libertatea de exprimare
- Condamnarea civilă a unui jurnalist pentru publicarea unui articol privind un politician
- Motive pertinente și suficiente
- Punerea în balanță a drepturilor concurente potrivit jurisprudenței Curții

Situația de fapt

Reclamantul, redactor-șef al ziarului regional *Indiscret în Oltenia!* a publicat două articole referitoare la H.B., politician local și membru în Parlamentul României. Articolele au fost publicate și în varianta online a ziarului.

H.B. a sesizat instanțele interne cu o acțiune civilă în defăimare.

Prima instanță a reținut că jurnalistul (reclamant în procedura în fața Curții Europene a Drepturilor Omului) a formulat judecăți de valoare, lipsite de orice bază factuală și care conțineau termeni grosolani. Astfel, instanța a considerat că aceste observații nu beneficiază de protecția art. 10 din Convenție. Instanța a admis parțial acțiunea lui H.B. și a obligat jurnalistul să îi plătească suma de 15.000 RON pentru prejudiciul moral suferit și a dispus publicarea deciziei de condamnare în ziarul în cauză.

Soluția a rămas definitivă prin respingerea apelului jurnalistului.

Motivarea și soluția Curții

Curtea a reținut, asemenea primei instanțe, că cele două articole în litigiu priveau un subiect de interes general, și anume, exercitarea funcțiilor publice de către H.B., acesta

din urmă fiind un politician cunoscut pe plan local.

În continuare, Curtea a reținut că instanțele interne au examinat cu atenție declarațiile reclamantului în lumina criteriilor pe care Curtea le-a stabilit ea însăși în jurisprudența sa. Având în vedere natura acestor observații, instanța de fond a reținut că reclamantul a formulat judecăți de valoare lipsite de baze factice și a folosit un limbaj grosolan, și că, prin urmare, aceste declarații nu au beneficiat de protecția articolului 10 din Convenție. Instanța a reproșat reclamantului că a făcut comentarii care nu constituiau opinii exprimate cu bună credință asupra calităților morale și profesionale ale H.B.

Deși Curtea a recunoscut că unele dintre expresiile utilizate în primul articol ar putea fi revendicate într-un stil satiric, ea nu a văzut niciun motiv să dezaprobe deciziile luate de instanțele interne care au considerat că expresiile folosite și, în special, aluziile și remarcile sexuale au fost scandaloase și excesive. Mai mult, Curtea a notat că reclamantul a răspândit un zvon privind o posibilă înclinație a lui H.B. pentru alcool, fără a face vreo verificare, iar acest zvon nu putea constitui o bază faptică pentru acuzațiile grave și infame pe care reclamantul le-a formulat împotriva lui H.B. (a se vedea, *a contrario*, *Thorgeir Thorgeirson împotriva Islandei*, 25 iunie 1992, § 65, Seria A nr.239, și *Timpul Info-Magazin și Anghel împotriva Moldovei*, nr. 42864/05, § 36, 27 noiembrie 2007).

După examinarea naturii observațiilor reclamantului, instanța de fond a luat în considerare problema comportamentului lui H.B.. A concluzionat că nu a existat nicio acțiune din partea lui H.B. sau orice provocare de natură să justifice atacul la care a fost supus și că, dimpotrivă, reclamantul a fost cel care recursese la provocare. Curtea nu vede niciun motiv să se abată de la această observație.

În sfârșit, în ceea ce privește proporționalitatea sancțiunii, Curtea a concluzionat că nu este nerezonabil să se considere că sancțiunea aplicată este relativ moderată și nu produce cu adevărat un efect descurajator asupra exercitării libertății de exprimare a reclamantului.

În concluzie, Curtea a considerat că instanțele interne au cântărit drepturile concurente ținând cont de criteriile stabilite de jurisprudența sa. Curtea a considerat că instanțele au invocat temeuri relevante și suficiente pentru a stabili că pedeapsa aplicată era necesară într-o societate democratică și că exista un raport rezonabil de proporționalitate între această sancțiune și scopul legitim urmărit.

În consecință, Curtea a reținut că nu a fost încălcat art. 10 din Convenție.